

Apsolutna vlast i oružje za masovno uništenje kao strategija očuvanja vladavine dinastije Kim

Robert Bošnjak

Sažetak

Radom se analizira otpornost sjevernokorejske dinastije Kim u održavanju autokratske vladavine i provokativnog vanjskopolitičkog ponašanja. Utvrđeno je da je Sjeverna Koreja posebno razvijenom ideologijom za stvaranje sustava potpune poslušnosti stanovništva uspostavila apsolutnu vlast, ostvarivši pritom jamstvo nacionalne sigurnosti utemeljeno na snažnim sredstvima odvratanja od inozemne vojne intervencije. Dinastijsko vladanje obitelji Kim omogućeno je sustavnom provedbom totalitarne ideologije unutar cjelokupne populacije i „vizionarskim“ usmjeravanjem na razvoj i usavršavanje nuklearnog oružja. Time se, unatoč učincima globalizacije i širokoj dostupnosti informacija na međunarodnoj razini, osigurala autokratska vladavina i omogućilo nasljeđivanje vlasti potomcima obitelji Kim.

Ključne riječi:

Sjeverna Koreja, Juche, diktatura, vođa, dinastija Kim, nuklearno oružje

Abstract

The paper analyses the resilience of the North Korean dictatorship in maintaining its autocratic governance, and its provocative foreign policy behaviour. It was found out that the North Korea, with carefully designed ideology to create a system of complete

1 Rad je primljen u uredništvo 8. veljače 2018. i prihvaćen za objavu 8. srpnja 2018.

public obedience, had established absolute governing authority along with the guarantee of its national security based on the powerful means of deterrence against foreign military intervention. The dynasty rulership of the Kim family is ensured through the systematic implementation of totalitarian ideology within the entire population and the "visionary" focus on development and enhancement of the nuclear weaponry. This fact, despite the effect of globalisation and widespread availability of information on the international level, has ensured the viability of its autocratic leadership and allowed a succession of transfer of political power to heirs of Kim's family.

Key words:

North Korea, Juche, dictatorship, leader, Kim dynasty, nuclear weapons

Uvod

Demokratskom Narodnom Republikom Korejom², kao jednom od najzatvorenijih zemalja svijeta, od njezina osnutka u srpnju 1948. godine vlada dinastija Kim. Već je iz razmatranja službenog naziva države razvidno da je riječ o atributima koji nemaju (gotovo) nikakvo uporište u stvarnosti i, štoviše, zorno prikazuju iskrivljenu sliku stvarnosti koju sjevernokorejske elite projiciraju domaćoj i svjetskoj javnosti. U radu se analiziraju razlozi dugovječnosti sjevernokorejske diktature te sustav apsolutne vlasti utemeljen provedbom specifične ideologije kojom se osigurava potpuna poslušnost stanovništva. Analizom je obuhvaćena i prijetnja uporabe oružja za masovno uništenje kao snažnog jamca međunarodne sigurnosti. Cilj je ovog rada istražiti je li se ideologijom naziva Juche osigurala zaštita režima od promjene modela vlasti i je li nuklearno naoružanje dovoljno snažan čimbenik odvratanja od potencijalne vanjske vojne intervencije. Iako informacije o stvarnom stanju u Sjevernoj Koreji nisu lako dostupne, postoje različiti pokazatelji o niskom životnom standardu njezinih građana i tome kako sjevernokorejske vlasti ne poštuju ljudska prava, kao što je sloboda

² Za potrebe ovog rada upotrebljava se naziv Sjeverna Koreja jer je uobičajen u međunarodnoj zajednici.

govora, koja su uvriježena na Zapadu (državama liberalne demokracije). Nadalje, vlast kažnjava neposlušnike zatvaranjem u koncentracijske logore i ne brine se o osnovnim životnim potrebama, što je prouzročilo umiranje velikog broja ljudi od gladi krajem 20. stoljeća. Nameće se pitanje vrijedi li za sjevernokorejske građane Marxova izreka kako „svaki narod ima onakvu vlast kakvu zaslužuje” ili je ipak riječ o posebnom slučaju diktature koja je opstojnost na unutarnjem i vanjskopolitičkom području djelovanja osigurala specifičnim metodama.

Snažne liberalne demokracije predvođene SAD-om običavale su intervenirati u cilju zaštite života građana koji su stradavali u diktatorskim režimima svojih vlada (Irak, SR Jugoslavija, Afganistan), no u slučaju Sjeverne Koreje takva se intervencija zasad ne nazire. Nakon međunarodne krize prouzročene uspješnim testiranjem nuklearne hidrogenske bombe u rujnu 2017., nedvojbeno je da ta država predvođena trećim članom dinastije Kim doista predstavlja prijetnju miru i stabilnosti ne samo u istočnoj Aziji nego i u svijetu u cjelini. Iako postoje određena nastojanja Trumpove uprave da pregovorima pokuša utjecati na Kim Jong Una i tako smiriti napetosti, ovom će se analizom pokušati pokazati da snažno ideološki definiran sjevernokorejski režim vrlo vjerojatno neće odstupiti od dosadašnjih načela sve dok ga se na to ne prisili. U radu će se najprije predstaviti ideologija Juche kao ideološki temelj na kojemu počiva sjevernokorejska vlast i uspješnost modela dinastijskog nasljeđivanja. Zatim će se prikazati načini vladavine svih triju Kimova i razlozi za razvoj nuklearnog oružja kako bi se potvrdila teza prema kojoj je zadovoljenjem odgovarajućih čimbenika osigurana vladavina dinastije Kim kao zasad najdugovječnijeg diktatorskog dinastijskog režima u novijoj svjetskoj povijesti.

Ideološki temelj apsolutne vlasti – Juche

Prema Vujiću (2014: str. 115), službena politička ideologija Sjeverne Koreje Juche³ utemeljena je na komunističkim idejama o besklasnom društvu i zagovara gospodarsku samodostatnost te radikalnu političku i vojnu

3 Označuje pojam samoodrživosti ili neovisne pozicije.

neovisnost. Pojednostavljeno, politika Juchea zasnovana je na trima najvažnijim načelima – politička neovisnost, samoodrživa ekonomija i nacionalna samoobrana – postavljenima kao režimske smjernice koje (u pravilu) ne dopuštaju odstupanja (Lerner, 2010: str. 15). Juche je prvi puta formalno definirao Kim Il Sung 1955. godine, i to kao svojevrsno stanje uma s pomoću kojeg bi Korejci trebali ostvariti sve osobne i nacionalne interese bez ikakva vanjskog utjecaja (Lerner, 2010: str. 11). „Veliki Vođa”, kako je režim prozvao utemeljitelja Sjeverne Koreje Kim Il Sunga, smatrao je da se država mora razvijati u skladu s narodnim tradicijama i vrijednostima, vođena isključivo vlastitim snagama, što proizlazi iz kompleksa dugogodišnje vladavine stranih sila. Međutim, nije bilo jednostavno od tadašnjeg vrlo aktualnog trenda širenja komunizma u jugoistočnoj Aziji u relativno kratkom roku razviti i uvesti novu ideologiju. Stoga je njezino uvođenje bilo popraćeno snažnom propagandom i postupnim mijenjanjem povijesnih činjenica, a promijenjeno je i računanje vremena⁴ te su se diljem zemlje izgradili glomazni tornjevi u čast Jucheu i usporedno se počeo stvarati kult личности Velikog Vođe, koji ga je postupno uzdignuo na razinu božanstva⁵. Vujić (2014: str. 114) tvrdi da Sjeverna Koreja promiče mit o stvaranju nacije tezom o nastanku 2333. pr. Kr., čime je u kolektivnu svijest usađena ideja o postojanju 5000 godina kulture. Državna ideologija postupno je postala sveprisutna u životima stanovnika Sjeverne Koreje jer se njome organizirala i detaljno planirala životna svakodnevnica. Schurmann (1966) tu vrstu ideologije naziva „ideologijom praktične ekspertize”, kojom se Radničkoj partiji omogućuje odustajanje od proglašanih normi da bi održala vlast i kontrolu nad društvom.

Odvajanje od komunističke ideologije vidljivo je i u poticanju ksenofobije jer sjevernokorejski režim zagovara čistoću vlastite rase, čime se približava više desnim tezama nego radikalno ljevičarskim ideologijama. Cheong (1991) tvrdi da za sjevernokorejski diskurs ksenofobija nema negativne konotacije, nego je, naprotiv, riječ o sastavnom dijelu političke komunikacije. Snyder

4 Za nultu godinu odabrana je 1912., odnosno godina rođenja Il Sunga.

5 „Kimove fotografije počele su se pojavljivati u svakoj školi, domu, javnom uredu, tvornici, ulici, vlaku i željezničkoj postaji. Djeca za ga zvala ‘naš otac’ i zahvaljivala mu prije svakog obroka. Mladenci su mu prisezali na vjenčanjima ...” (Lerner, 2010: str. 11).

i Draut (2015: str. 117) zaključili su da je Il Sung morao napraviti odmak od komunizma jer je smatrao nužnim da se u konsolidiranju svoje vlasti obračuna s prokineskim i prosovjetskim frakcijama koje bi u dogledno vrijeme mogle pokušati izazvati njegovu vladavinu.

Uspješna provedba Juchea usko je povezana s apsolutnom kontrolom medija, čime je onemogućeno širenje informacija protiv ideologije i njezina tvorca – Velikog Vođe – zbog čega građani Sjeverne Koreje nisu imali alternativno rješenje u prihvaćanju režimske propagande, koja je s vremenom stekla status jedine religije u koju je bilo dopušteno vjerovati (Lerner, 2010: str. 12). Stoga se za opisivanje prirode sjevernokorejskih političkih vlasti može upotrijebiti naziv „sekularna religija” Marcela Gaucheta jer, kako navodi Vujić (2014: str. 116), ta vlast, kao totalitarni zasebni antireligijski nacional-komunizam, nastoji nadomjestiti svaki oblik vjere, iako dopušta budizam⁶. Naime, u Jucheu se posebno naglašava uloga jednog vođe – Suryonga – kao „gotovo božanskog lika bez čijeg bi vodstva mase bile nesposobne zajednički djelovati, razviti zajedničku revolucionarnu svijest ili pratiti ispravan put prema svojoj socijalističkoj sudbini” (Lerner, 2010: str. 17). No za prihvaćanje Juchea nije zaslužna samo režimska propaganda nego i činjenica da je ta ideologija bila izvrsno prilagođena za Korejce jer je bila usmjerena na nacionalizam naroda opterećenog kolonijalistima zbog posebnog geografskog položaja, a time i stiješnjivosti između interesa triju svjetskih velesila (Lerner, 2010: str. 13). Upotrijebivši Thualov pojam „geopolitičke klaustrofobije”, Vujić (2014: str. 118) je sjevernokorejske nacionalne paranoje o vanjskoj ugroženosti i geopolitičkom neprijateljskom „okruženju” utvrdio kao uporišta za neprestana izolacionistička nastojanja i vojnu mobilizaciju. Navedene otežavajuće okolnosti nastanka sjevernokorejske države ideolozi Juchea primijenili su u politici vođenoj načelom potpune samostalnosti u odlučivanju, u čemu ih je podupirao i narod. Međutim, iako je Juche uspješno integriran u društvo, ubrzo se pokazalo da Sjeverna Koreja nije dorasla zadatku koji su postavili ideolozi i da se problemi, kako na unutarnjem,

⁶ Utjecaj te religije važan je i zbog ideala „apsolutnog odricanja”, koji je nužan za Juche i na temelju kojeg se od svakog pojedinca traži spremnost na odricanje od obitelji, vanjskog svijeta, novca, vlasništva utemeljenog na strogom budističkom asketizmu (Vujić, 2014: str. 117).

tako i na vanjskopolitičkom području djelovanja, neće moći vječno gurati „pod tepih“. Iz diplomatskih bilježaka članica Varšavskog pakta (Lerner, 2010) razvidno je da se sjevernokorejski režim sve više udaljavao od svojih ideoloških saveznika i da je gospodarstvo ubrzano propadalo. Lerner (2010: str. 48) je stoga došao do zaključka da je Juche iz ideologije koja je predviđala blagostanje⁷ za sjevernokorejski narod u relativno kratkom razdoblju postao opravdanje za brojna odricanja i jačanje diktature. Dapače, iako Juche u svojim postulatima ima zacrtane gospodarske ciljeve, Snyder (2010: str. 41) tvrdi da gospodarski razvoj nužno stvara neka nova središta moći u državi, čime se otvara prostor za slabljenje moći sjevernokorejske elite i odabranog vođe. Budući da jačanje gospodarstva podrazumijeva i slobodniji protok informacija, jasno je da će se sjevernokorejski režim još dugo opirati utjecaju globalizacije jer će politička moć slabjeti s većim pristupom informacijama⁸ (Snyder, 2010: str. 42). Ideju da se stanovništvu omogući pristup informacijama podržao je i analitičar Yun Sun (Lockie, 2017), koji smatra da je sjevernokorejski režim itekako svjestan opasnosti otvaranja granica jer bi građani ubrzo shvatili što propuštaju, čime bi se ugrozila opstojnost režima koji bi zbog toga mogao biti svrgnut s vlasti.

Politika sjevernokorejskih vlasti obuhvaćala je i izazivanje različitih međunarodnih incidenata u cilju širenja ratne psihoze kako bi se pozornost građana odmaknula od postojećih gospodarskih teškoća, opravdao loš životni standard i ujedno ozakonili zahtjevi za strogu disciplinu i poslušnost te suzbijanje svakog oblika kritičizma (Lerner, 2010: str. 45). Korak dalje otišao je Scobell (2008: str. 12), koji zaključuje da je sjevernokorejski režim zapravo

7 Pojam blagostanja relativan je u današnjem diskursu jer je Kim Il Sung predviđao kako će njegov narod ubrzo imati „bogat život, živjeti u kućama s krovovima od crijepova, jesti rižu i mnogo mesa, odijevati se kvalitetno (...) a svi aspekti života bit će obilježeni obiljem, napretkom i užitkom“ (Lerner, 2010: str. 27).

8 Zanimljivu ideju rušenja sjevernokorejskog režima dao je bivši američki vojni specijalac i vanjski novinar Business Insidera Jocko Willink, koji je na društvenoj mreži Twitter objavio: „Spustite 25 milijuna iPhonea na Sjevernu Koreju i satelitima im omogućite WiFi“ (Lockie, 2017).

vrsta propadajućeg totalitarizma⁹. Prema njegovim navodima, takav je sustav vrlo snažan i represivan, s velikom vojskom i ekspanzivnim mehanizmom za provođenje prisile u kojemu svemoćni diktator i vladajuća stranka pokušavaju steći apsolutnu kontrolu nad svim političkim, gospodarskim, kulturnim i društvenim aktivnostima u zemlji. Režim neprestano monopolizira medije, nadzire protok svih informacija, centralizira upravljanje gospodarstvom i provodi vladavinu terora. Istodobno se stanovništvu, kojemu se „isprao mozak“ i usadila vjera u godotovski očekivan uspjeh državne propagande, ideologijom pokušava nadahnuti i motivirati na očito neuspješnu promjenu u društvo blagostanja.

Prema Scobellu (2008: str. 13), uspješnost politike mobilizacije širokih masa ljudi za različite aktivnosti, od služenja vojske u brojnim postrojbama i raznih studentskih aktivnosti do stadiona prepunih nevjerojatno sinkroniziranih gimnastičara, također dokazuje, kako na pozornici, tako i među gledateljstvom, totalitarnost sjevernokorejskog društva. Sličnog je mišljenja i Rich (2014: str. 129), koji smatra da je stvaranje uopćenog društvenog mišljenja o vođama i njihovim ulogama u nastanku društvenog blagostanja bio i ostao glavni alat kontrole društva svih autoritarnih režima.

Zaključno se može reći da je Juche doista specifična ideologija kojom se omogućuje apsolutna vlast ne samo njezinu idejnom utemeljitelju nego i njegovim nasljednicima, što je doista poseban slučaj u modernoj povijesti jer su diktature nerijetko završavale smrću diktatora ili su ta društva njihovim odlaskom postupno postajala slobodnija ili su ih pak preuzimali strani osvajači.

⁹ Ta je teza u skladu sa šest uvjeta prema kojima se neko društvo može prozvati totalitarističkim, koje su postavili Friedriech i Brzezinski (1965: str. 22): 1. postojanje ideologije, 2. jedan vođa vladajuće stranke/partije, 3. vladavina terora, 4. kontrola medija i sredstava komunikacije, 5. monopol nad sredstvima/institucijama prinude i 6. središnje upravljanje gospodarstvom.

Vladavina dinastije Kim - veliki, dragi i voljeni vođa

Prema Richu (2014: str. 129), najava dinastijskog karaktera sjevernokorejske vladavine nazirala se još u biografiji Il Sunga¹⁰, koji je u skladu s propagandnim zahtjevima Juche predstavljen kao idealizirani simbol Koreje i korejske obitelji, s neukroćenom karizmom kojom se opravdava leadersko prelaženje granica zadane institucionalne uloge. Propaganda utemeljena na Jucheu nije usmjerena samo na pojedinačnog i aktualnog vođu nego i na cijelu dinastiju, čija se imena, primjerice, u javnim publikacijama uvijek pišu podebljanim slovima i pod navodnicima kako bi bila izdvojena od ostatka teksta. Svaki je vođa prozvan „suncem nacije“, Il Sung vječnim predsjednikom, dok je Jong Il sebe nazivao „mozgom“ sjevernokorejskog naroda. Također, sjevernokorejske vlasti neprestano proizvode materijale kojima se Kimovi veličaju na različitim jezicima te tvrde da postoje brojne tzv. prokimovske organizacije u inozemstvu (Rich, 2014: str. 129–130).

Il Sung, prvi iz dinastije Kim, postavljen je za vođu korejskih komunističkih gerilskih snaga koja se početkom 1930-ih godina počela boriti protiv japanskih okupacijskih postrojbi. Podjelom Koreje na Sjevernu i Južnu Il Sung je postao čelnik sjevernog dijela zemlje te je, nakon Staljinova odobrenja i naoružanja sovjetskim oružjem, u lipnju 1950. godine započeo silovit napad na Južnu Koreju. Iako je taj vojni pohod bio neuspješan jer je nakon nekoliko godina ratovanja granica vraćena na 38. paralelu, kult ličnosti Il Sunga uspio je uvjeriti narod da je jug napao sjever zemlje, a ta se mantra ponavlja i danas (Boban, 2011: str. 26). Sjeverna Koreja postala je pod Velikim Vođom totalitarna diktatura najgore vrste u kojoj se vlada silom, terorom, nesigurnošću i krizama kao instrumentima vladavine, pod ozakonjenim kultom ličnosti i Jucheom (Joo, 2012: str. 6). Vladavina Il Sunga

10 U njoj se vizionarski tvrdi da „...postoji velik broj obitelji u svijetu koje su stvorile velike ljude. No nema tako velike obitelji kao što je obitelj maršala Kim Il Sunga, čiji su svi pripadnici generacijama bili poznati domoljubi“ (Rich, 2014: str. 129).

obilježena je brojnim incidentima¹¹ koji su korejski poluotok više puta doveli na sam rub izbijanja ratnog sukoba s SAD-om i Južnom Korejom. Proglašena samodostatnost sjevernokorejske države nikada nije bila ostvarena, što je postalo očito s propadanjem SSSR-a. S nestankom važnog političko-vojnog sponzora Sjeverna Koreja gotovo je preko noći ostala bez dotoka nafte i tržišta za prodaju svojih roba (Grzelczyk, 2012: str. 144). Međutim, za (kasniji) vanjskopolitički opstanak režima presudna je bila Il Sungova odluka da uz pomoć SSSR-a 1980-ih godina započne s procesom stvaranja vlastitih nuklearnih vojnih kapaciteta, čiji razvoj nije dočekao jer je preminuo 1994. godine.

Velikog Vođu Il Sunga naslijedio je Dragi Vođa, njegov sin Kim Jong Il, koji je zemlju zatekao u katastrofalnom stanju. Sjeverna Koreja, kao i cijeli sovjetsko-komunistički blok, koji je izgubio gospodarsku bitku sa Zapadom, početkom 1990-ih godina nije ni po kojem gospodarskom pokazatelju mogla konkurirati Južnoj Koreji. Kako navodi Grzelczyk (2012: str. 144), razvojni i politički put navedenih država išao je u dijametralno suprotnim smjerovima jer je Južna Koreja postala međunarodno ugledna zemlja u kojoj cvjeta demokracija, dok je Sjeverna Koreja, unatoč toliko isticanoj samodostatnosti, bila ovisna o SSSR-u i Kini te je, vođena ideologijom Juche, postala vrlo izolirana autarkična država u kojoj se promiče plansko gospodarstvo i predindustrijalizacija. Jong Il je preuzeo zemlju dok je bila u stanju potpune gospodarske iscrpljenosti, a iste je godine došlo do masovne gladi zbog sveopće gospodarske krize, poplava, suša i nepružanja pomoći propalog SSSR-a i Kine. Međunarodne nevladine organizacije procijenile su na temelju intervjua sa sjevernokorejskim izbjeglicama u Kini da je sredinom 1990-ih broj osoba koje su preminule od gladi iznosio od 2,8 do 3,5 milijuna ljudi (Noland i dr., 2001: str. 1). Prema Joou (2012: str. 8), Jong Il vladao je „željeznom rukom“ jer je znao kombinirati silu, teror i propagandu, vodeći

11 U 1968. godini pripadnici sjevernokorejskih specijalnih postrojbi pokušali su u Seulu ubiti južnokorejskog predsjednika, a ubrzo nakon toga ratna mornarica Sjeverne Koreje zarobila je američki ratni brod Pueblo sa svim članovima posade; 1976. sjevernokorejski vojnici u demilitariziranoj zoni sjekiom su usmrtili dvojicu američkih vojnika; 1983. u Burmi je eksplodirala bomba koja je trebala usmrtiti južnokorejskog predsjednika; 1987. srušen je civilni putnički južnokorejski zrakoplov (Boban, 2011: str. 27).

pritom računa o vojsci, koja je imala brojne beneficije kako bi očuvala vladajući režim, a zanemarujući gospodarstvo koje je bilo u „slobodnom padu”. Međutim, analitičare¹² je iznenadila uspješna tranzicija diktatorske vlasti¹³ jer je Dragi Vođa vrlo brzo preuzeo u svoje ruke sve konce vlasti¹⁴ te je nastavio voditi Sjevernu Koreju prema zacrtanom cilju „samodostatnosti”. Uspješan prijenos vlasti s oca na sina, kao i 17 godina poslije sa sina na unuka, dokaz je, smatra Noland (1997: str. 113), dinastijskog slijeda vođa koji su na vlasti više od 50 godina, čime se ujedno negira komunistički aspekt jer je vladavina članova obitelji Kim time poništila revolucionarni karakter. Pripreme za Jong Ilovo preuzimanje vlasti započele su 20 godina unaprijed postupnim pripremanjem državnog sustava na smjenu vođe i učvršćivanjem njegova položaja u institucijama, osobito u vojsci i partiji (Boban, 2011: str. 29). Naime, Jong Il službeno je bio predstavljen nasljednikom Il Sunga još 1974. godine, kada je započeo propagandni proces u kojemu se redovito izvještavalo o njegovoj genijalnosti i izvrsnom revolucionarnom podrijetlu (Rich, 2014: str. 129). Iako su početkom 2000. godine postojale neke naznake da bi Jong Il mogao reformirati Sjevernu Koreju i više je otvoriti svijetu, to se nije dogodilo, a nakon što je tadašnja američka uprava njegovu zemlju kategorizirala kao „osovinu zla”, Jong Il je ojačao razvojni program nuklearnog i raketnog oružja koji je započeo njegov otac. Proces je bio uspješan te su tijekom 2006. i 2009. izvedene dvije testne nuklearne eksplozije kojima je dokazano posjedovanje nuklearnog oružja, koje je od posrnutog SSSR-a ubrzo preuzelo ulogu vanjskopolitičkog čuvara režima.

12 Američki istraživač korejskog podrijetla Joo (2012: str. 2) ističe da je već samo spominjanje nasljeđivanja trećeg u nizu iz dinastije Kim bilo toliko proturječno i anakrono da su ljudi diljem svijeta taj podatak smatrali nevjerovatnim i zabavnim.

13 Rich (2014: str. 130) upozorava da su smjene vlasti u diktaturama u pravilu neizvjesni pothvati koji prijete potpunim urušavanjem režima jer je malo autoritativnih vođa, unatoč osobnom odabiru nasljednika, bilo uspješno u prepuštanju poluga vlasti svojim nasljednicima. Sličnog je stajališta i Joo (2012: str. 6), koji tvrdi da je strukturna slabost svake komunističke države kriza u prijenosu vlasti jer ne postoje institucije koje omogućuju i osiguravaju prijenos vlasti.

14 Boban (2011: str. 29) prenosi izjave medija da postoje naznake da je dio vojnog vrha pripremao puč protiv Kim Jong Ila. Urotnici su otkriveni 1999. te su pogubljeni na stadionu „1. svibnja” u Pjongjangu, a režim je pokazao svoju dosljednost u okrutnosti time što su urotnici pogubljeni tako što su živi spaljeni.

Aktualni Voljeni Vođa i Veliki Nasljednik – Kim Jong Un – na vlast je došao relativno nenadano jer je njegov otac iznenada preminuo krajem 2011., zbog čega nije stigao izvršiti odgovarajuću dugogodišnju pripremu preuzimanja vlasti jer su pripreme za prijenos vlasti počele tek nakon Jong Ilova srčanog udara 2008. godine (Joo, 2012: str. 1). Rich (2014: str. 130) navodi da je njegov odabir za nasljednika¹⁵ izazvao raspravu među sjevernokorejskom vojnom i političkom elitom. Zbog navedenoga je za prihvaćanje novog vođe bilo nužno zadobiti potporu vojnih i partijskih činovnika jer je Jong Un (bio) neiskusni mladić koji je morao naučiti kako zadržati golemu moć. U skladu s navedenim, Rich ocjenjuje da je potapanje južnokorejskog vojnog broda u ožujku 2010. i bombardiranje južnokorejskog otoka Yeonpyeong u studenome iste godine samo posljedica aktivnosti u cilju pripreme tranzicije diktatorske vlasti. U svrhu učvršćivanja vlasti Jong Un je provodio smaknuća svojih protivnika, među kojima su se našli njegov tetak Jang Song Taek, pogubljen početkom 2014., i polubrat Kim Jong Nam, ubijen u veljači 2017. u malezijskoj zračnoj luci u Kuala Lumpuru. Konsolidacija Jong Unove vlasti povezuje se s održavanjem važnog 7. partijskog kongresa Sjeverne Koreje¹⁶, na kojemu je potvrđena njegova vladavina i kojim je ojačao kontrolu nad partijom, kao i snagu partije nad vojskom zbog neodgovarajuće pripreme za preuzimanje vlasti (Mishra i dr., 2016: str. 3). Iako stanovništvo nije umiralo od gladi kao u trenutku preuzimanja vlasti od njegova oca Jong Ila, gospodarsko stanje Sjeverne Koreje nije se znatno poboljšalo, osobito s obzirom na BDP, koji je bio niži od jedne desetine južnokorejskog BDP-a i neznatno viši od BDP-a zabilježenog na kraju Korejskog rata. Ideologija Juche bila je uspješnija jer je Jong Un preuzeo vlast zahvaljujući snažnoj indoktrinaciji cjelokupnog društva. Zbog stalne propagande Juche je u Sjevernoj Koreji neupitan, no ujedno je jasno je da su ideali o samodostatnosti neostvarivi jer država gospodarski u cijelosti ovisi o Kini i međunarodnoj humanitarnoj pomoći. Iako je u doba Il Sunga bilo vidljivo oslanjanje na Juche u cilju ostvarivanja „socijalističkog

15 Pretpostavlja se da je Jong Il izabrao svojeg najmlađeg sina Jong Una za nasljednika zbog odgovarajućeg temperamenta i fizičke sličnosti s djedom Il Sungom, ali i zbog neugodne afere koju je imao najstariji sin Jong Nam, koji je s lažnom putovnicom pokušao u svibnju 2001. ući u Japan (Rich, 2014: str. 130).

16 Održan je od 6. do 9. svibnja 2016. kao najveće političko okupljanje nakon 1980. Na njemu je sudjelovalo otprilike 3000 partijskih izaslanika (Mishra i dr., 2016: 1).

raja", svi pokazatelji upućuju na to da dinastija Kim tu ideologiju koristi ponajprije za održavanje postojećeg režima jer joj omogućuje apsolutnu kontrolu nad vlastitim narodom, koji ne može promijeniti vlast (Rich, 2014: str. 130). Naposljetku, Kim Jong Un nastavio je „obiteljsku tradiciju” razvoja sofisticiranog nuklearnog oružja, kao i intenzivan razvoj prateće raketne tehnologije, čime se omogućio razvoj interkontinentalnih balističkih projektila koji mogu dosegnuti sjevernoamerički kontinent. Vidmarović (2018) navodi da susret američkog predsjednika Donalda Trumpa i Jong Una održan u lipnju 2018. u Singapuru, koji se uvelike najavljivao u medijima, podsjeća na pokušaje Kim Jong Ila u vođenju neuspješnih pregovora sa SAD-om, nakon čega je bio pojačan razvoj sjevernokorejskog nuklearnog programa. Isti autor navodi da nedavnim pregovorima nije završeno ratno stanje, niti je Jong Un obećao potpunu eliminaciju svojeg nuklearnog potencijala u nekom konkretnom vremenskom roku. Svi pravi problemi, kao što su ekonomija, promjena režima, denuklearizacija, balistički program, regionalna sigurnost i sankcije, i dalje nisu riješeni. Pretpostavlja se da će sjevernokorejski režim nastaviti sličnu politiku u budućnosti, a nužan nastavak dinastije Kim osiguran je i u obiteljskom smislu s obzirom na to da je Jong Un dobio treće dijete¹⁷, što je u skladu s tezom da treća generacija vladavine dinastije Kim ne bi trebala biti posljednja.

Nuklearno oružje – štiti režima od vanjskih neprijatelja

Razvoj nuklearnog oružja vizija je utemeljitelja dinastije Il Sunga, koju su nastavili nasljednici shvaćajući njegovu važnost za zaštitu režima od vanjskih prijetnji. Iako se ideologijom Juche zahtijevao razvoj konvencionalne vojne moći za obranu države od mogućih napada, sjevernokorejski su vođe, osobito nakon završetka hladnog rata, postali svjesni da im gospodarski i znanstveni razvoj ne ide na ruku i da bi im u sukobu sa sve razvijenijom Južnom Korejom, koju je podupirao SAD, zaprijetio potpuni poraz (Snyder, 2010: str. 39). Ustrajnost razvoja i usavršavanja nuklearne i prateće raketne

17 Južnokorejske obavještajne službe objavile su da je Kim Jong Un u veljači 2017. treći put postao otac, a otprije je poznato da već ima sina i kćer sa suprugom Ri Sol Ju (Lee i Griffiths, 2017).

tehnologije bio je pronicav potez kojim je poslana poruka da vojni sukob sa Sjevernom Korejom nikako neće biti igra nultog zbroja¹⁸ jer će svi sudionici biti na gubitku. Razvoj sjevernokorejskih nuklearnih kapaciteta bio je tajan proces, ciljano skrivan da neprijatelji ne bi onemogućili njegov razvoj ili iskoristili saznanja o tijeku razvoja i izveli preventivan napad. Promjena paradigme koju je uveo Jong Un na 7. partijskom kongresu, kada je javno podržao sjevernokorejske nuklearne kapacitete, upućuje na to da je to oružje razvijeno i spremno za korištenje u potencijalnom ratnom sukobu (Mishra i dr., 2016: str. 2). Naime, Jong Un je domaćoj i svjetskoj javnosti dao na znanje¹⁹ da će Sjeverna Koreja nastaviti intenzivno raditi na proizvodnji i usavršavanju nuklearnog oružja te ostvariti napredak na području znanosti i tehnologije. Pritom je predstavljena doktrina uporabe nuklearnog oružja samo u slučaju prijetnje sličnim oružjem, čime se aludira na SAD, pokušavajući se istodobno predstaviti svijetu kao odgovorna nuklearna sila (Mishra i dr., 2016: str. 10). Sličnog je stajališta i Joo (2012: str. 7), koji je utvrdio da će Sjeverna Koreja nastaviti glasno lajati, no neće ugristi ako je se ne izaziva ili stjera u kut. On smatra da su svi dosadašnji sjevernokorejski vođe kalkulanti koji će izbjegavati nepotrebne rizike i proračunato čekati trenutak za djelovanje. Snyder (2010: str. 39) smatra da se doktrina razvoja i uporabe nuklearnog oružja uklapa u dva osnovna elementa na kojima se temelji sjevernokorejski režim – nacionalni ponos i strah – na temelju kojih je jasno da nuklearno oružje (p)ostaje neizostavan element preživljavanja dinastije Kim. Sličnog je mišljenja i Boban (2011: str. 27), koji je za sjevernokorejsku politiku naveo da „ (...) ima obilježja pasivne agresije jer, osim povremenih incidenata, država vojno ne djeluje, ali prijeti upotrebom oružja za masovno uništenje kako bi ostavila dojam moćne sile koja može izazvati probleme svojim susjedima i Amerikancima ako ne pristanu na njihove zahtjeve”. Izvorište te politike pronašao je u prirodi režima i unutaršnjem političkom uređenju jer smatra da strah vladajuće političke elite od vanjskih neprijatelja

18 Pojam iz teorije igara koji znači da ako jedan igrača nešto dobiva, drugi toliko gubi, odnosno da je svaki rezultat Pareto optimalan (Bowles, 2009: str. 37).

19 Nastavljajući se na govor Jong Una na 7. partijskom kongresu (6. – 9. lipnja 2016.), Partijski kongres pozvao je na pretvaranje Sjeverne Koreje u neusporedivu nuklearnu silu koja će, utemeljena na Jucheu, nemilosrdno ukloniti neprijatelje, neovisno o tome jesu li u zraku, pod zemljom ili na moru (Mishra i dr., 2016: str. 3).

i svrgavanja s vlasti utječe na postavljanje ciljeva vanjske politike, kao i na iscrpljivanje siromašnog stanovništva i bijednog gospodarstva kako bi se ti ciljevi ostvarili (Boban, 2011: str. 28).

Slijedom navedenoga nameće se pretpostavka da nuklearno oružje služi za „pokazivanje zuba” međunarodnoj zajednici i jamčenje sigurnosti sjevernokorejskog režima. Usporedbom psihologije pasa s vanjskopolitičkim aktivnostima Sjeverne Koreje dokazuje se prihvaćena doktrina (ne)korištenja nuklearnog oružja sve dok režim ne bude imao drugog izbora. Naime, nakon prve uporabe tog oružja otvara se Pandorina kutija, nakon čega bi SAD morao odgovoriti istom mjerom, što bi zasigurno bio kraj dinastije Kim, a vjerojatno i obiju Koreja. Sukob nuklearnim oružjem izazvao bi goleme ljudske žrtve na korejskom poluotoku, Japanu i vjerojatno u SAD-u, a poslije toga više ništa ne bi bilo isto. Nakon prve uporabe nuklearnog oružja od Drugog svjetskog rata bilo bi samo pitanje vremena koja će država sljedeća posegnuti za time u zaštiti svojih interesa, čime bi se nepovratno narušilo aktualnu sigurnosno-političku arhitekturu svijeta.

Zaključak

Neočekivanu otpornost dinastije Kim, čiji se kraj ne nazire, ne treba promatrati kao splet (ne)sretnih okolnosti ni kao neobjašnjivu pasivnost sjevernokorejskog naroda, niti popratiti uzrečicama poput one Marxove iz uvoda. Naime, država u kojoj narod umire od gladi i u kojoj je mogućnost upućivanja u koncentracijske logore okrutna svakodnevnica, gdje od terora nisu sigurni ni diktatorovi najbliži rođaci, ujedno i vrlo visoki državni dužnosnici, očito je prava totalitarna diktatura koja, unatoč dobu opće globalizacije i nevjerojatnoj dostupnosti informacija, uspješno drži svu vlast u svojim rukama. Da krivnju za opstojnost režima ne snosi narod, postalo je očito i kolapsom zapadne politike gospodarskih sankcija koja je dovela do umiranja od gladi velikog broja nedužnog stanovništva. Tu je krizu sjevernokorejski režim prebrodio u vrlo osjetljivom trenutku prijenosa diktatorske vlasti. Ako se prihvati teza da se ideologijom Juche osigurala diktatorska vlast i prijenos na nasljednike, smjena režima moguća je samo međunarodnom vojnom intervencijom kojom bi se, uz nužnu

suglasnost NR Kine, porazila sjevernokorejska vojska i otvorila mogućnost uspostave nove vlasti i/ili ujedinjenja s Južnom Korejom. Očito svjesna te mogućnosti, dinastija Kim utvrdila je svoju Ahilovu petu te je razvojem sve sofisticiranijeg nuklearnog oružja stvorila snažno sredstvo odvracanja, čime je svaki vojni napad zapravo neisplativ. Naime, ni jedna država nije spremna ići u rat koji će njoj i saveznicima nanijeti znatne gubitke u vojnim i/ili civilnim kapacitetima, odnosno učiniti znatno više štete nego koristi. Iako su od posljednjeg bacanja bitno slabijih nuklearnih bombi na japanske gradove prošle 72 godine, strahote i užasi tih napada nisu izbljედjeli do danas, zbog čega se međunarodna zajednica s razlogom pribojava vojnog sukoba sa Sjevernom Korejom. Kao i proteklog stoljeća, aktualna američka uprava pokušava pregovorima pridobiti trećeg u nizu iz dinastije Kim da provede postupne reforme države u cilju rješavanja za sada nerješivog sjevernokorejskog pitanja, no predstavljeni podatci o temeljima totalitarne vlasti ne upućuju na mogućnost uspjeha te inicijative.

Dugotrajni opstanak dinastije Kim i njihove totalitarne vlasti još je važniji ako se uzme u obzir da su vojno, ljudski i gospodarski znatno snažnije diktature s vremenom izgubile bitku s liberalnim demokracijama te da je sjevernokorejska diktatura dočekala i preživjela Fukuyamin „kraj povijesti“. Naime, nacističko-fašističke diktature predvođene Hitlerovom Njemačkom poražene su u vojnom sukobu, dok je komunističko-staljinistički SSSR izgubio bitku u gospodarskom smislu, što je izazvalo urušavanje komunističkog uređenja, slom savezne države i raspad na brojne nacionalne države. Dakle, sjevernokorejska diktatura predvođena dinastijom Kim nadživjela je najmoćnije totalitarne diktature 20. stoljeća, a ovim je radom prikazano da je to rezultat pažljivo nadograđene ideologije koja je nadvladala „slabosti“ nacizma i komunizma te je omogućila apsolutnu kontrolu nad vlastitim narodom, ali i „vizionarske“ ustrajnosti u razvoju oružja za masovno uništenje, čime je stvoreno odgovarajuće sredstvo odvracanja od vojnih napada.

Zaključno se može reći da je vladavina dinastije Kim u postojećim okolnostima gotovo zajamčena i da, unatoč naziranju nekih novih modaliteta borbe protiv režima, možemo očekivati četvrtu generaciju dinastije Kim. Novi modaliteti borbe protiv režima mogli bi nastati kao rezultat veće dostupnosti

informacijama građana Sjeverne Koreje ili, sa stajališta međunarodnih odnosa, potencijalnog razvoja sredstava kojima bi se mogao dokinuti potencijal sjevernokorejskog nuklearnog oružja. Prema dosad viđenom, može se očekivati da će se režim nadahnut ideologijom Juche na vrijeme prilagoditi preprekama njegovu opstanku te se uspješno suprotstavljati međunarodnoj zajednici i izazivati je.

Literatura

Boban, D. (2011) Narodna Republika Koreja: gladna nuklearna sila s božanskim vođama. *Političke analize*. 2(5), 26–29.

Bowles, S. (2009) *Microeconomics: behavior, institutions, and evolution*. Princeton, NJ, Princeton University Press.

Cheong, S. (1991) *The Politics of Anti-Japanese Sentiment in Korea: Japanese-South Korean Relations under American Occupation, 1945-1952*. Greenwood Press.

Friedrich, C. J. i Brzezinski, Z. K. (1965) *Totalitarian dictatorship*. Cambridge, MA, Harvard University Press.

Grzelczyk, V. (2012) Uncovering North Korea's energy security dilemma: past policies, present choices, future opportunities. *Central European journal of international and security studies*. 6(1), 141–163.

Joo, S. H. (2012) North Korea under Kim Jong-un: The Beginning of the End of a Peculiar Dynasty. *Pacific Focus*. 27(1), 1–9.

Lee, T. i Griffiths, J. (2017) South Korea: Kim Jong Un's third child born in February. *CNN* (e-journal). Dostupno na: <http://edition.cnn.com/2017/08/29/asia/kim-jong-un-third-child/index.html> [pristupljeno 11. studenoga 2017.]

Lerner, M. (2010) 'Mostly Propaganda in Nature': Kim Il Sung, the Juche Ideology, and the Second Korean War. North Korea International Documentation Project Working Paper, 3.

Lockie, A. (2017) A former US Navy SEAL tweeted his solution to the North

Koreancrisis – anditjustmightwork. *Business Insider* (e-journal). Dostupno na: <http://www.businessinsider.com/former-us-navy-seal-solution-to-north-korea-may-work-2017-9> [pristupljeno 15. rujna 2017.]

Mishra, R., Ranjan, R., Banerjee, S. i Talukdar, I. (2016) North Korea's Seventh Party Congress: Significance and Responses from the Major Stakeholders.

Noland, M. (1997) Why North Korea will muddle through. *Foreign Affairs*. 76(4), 105–118.

Noland, M., Robinson, S. I Wang, T (2001) Famine in North Korea: causes and cures. *Economic Development and Cultural Change*. 49(4), 741–767.

Rich, T. S. (2014) Introducing the Great Successor: North Korean English language news coverage of Kim Jong Un 2010–2011. *Communist and Post-Communist Studies*. 47(2), 127–136.

Schurmann, F. (1966) *Ideology and Organization in Communist China*. Berkeley, University of California Press.

Vidmarović B. (2018) Analiza: Nevjerojatna taktička pobjeda Kim Jong-una. *Index* (e-journal). Dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/analiza-nevjerojatna-takticka-pobjeda-kim-jonguna/2003986.aspx> [pristupljeno 29. lipnja 2018.]

Vujić, J. (2014) Enigma sjevernokorejske političke singularnosti. *Polemos*. 16(32), 111–121.

Scobell, A. (2008) *Projecting Pyongyang: The Future of North Korea's Kim Jong Il Regime*. Carlisle Barracks, PA, Army War College Strategic Studies Institute.

Snyder, S. (2010) Kim Jong-il's Successor Dilemmas. *The Washington Quarterly*. 33(1), 35–46.

Snyder, S. i Draudt, D. (2015) First Mover Responses to North Korean Instability. *International Journal of Korean Unification Studies*. 24(2), 99–126.

O autoru:

Robert Bošnjak (bosnjakr@gmail.com), univ. spec. polit. student je Doktorskog studija Politologija na Fakultetu Političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.